

Postanowienie z dnia 9 lutego 2006 r.

II PK 182/05

Oddalenie powództwa o przywrócenie do pracy, z powołaniem się na art. 8 k.p., bez orzeczenia o odszkodowaniu i wskazania w uzasadnieniu przyczyn nieuwzględnienia tego alternatywnego roszczenia, oznacza, że zakresem powagi rzeczy osądzonej jest objęte jedynie żądanie przywrócenia do pracy.

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie SN: Beata Gudowska, Herbert Szurgacz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 9 lutego 2006 r. sprawy z powództwa Ireneusza Ż. przeciwko Państwowemu Przedsiębiorstwu Użyteczności Publicznej „Poczcie Polskiej” Rejonowemu Urzędowi Poczty w L. o odszkodowanie, na skutek kasacji powoda od postanowienia Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy z dnia 15 marca 2005 r. [...]

1. u c h y l i ł zaskarżone postanowienie oraz poprzedzające je postanowienie Sądu Rejonowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy z dnia 6 stycznia 2005 r. [...],

2. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.800 zł (jeden tysiąc osiemset) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Postanowieniem z dnia 15 marca 2005 r. [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy oddalił zażalenie powoda Ireneusza Ż. na postanowienie Sądu Rejonowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy, odrzucające pozew w sprawie z jego powództwa przeciwko Państwowemu Przedsiębiorstwu Użyteczności Publicznej „Poczta Polska”, Rejonowy Urząd Poczty w L. o odszkodowanie, podzielając pogląd Sądu pierwszej instancji, że roszczenie z którym wystąpił powód zostało już prawomocnie osądzone (art. 366 k.p.c.). Sąd ten wskazał, że wyrokiem z dnia 22 kwietnia 2004 r. Sąd Rejonowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń

Spółecznych w Legnicy oddalił powództwo w sprawie o przywrócenie powoda do pracy po stwierdzeniu, że istniała uzasadniona podstawa do rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika, gdyż swoim zachowaniem, polegającym na wykorzystaniu zwolnienia lekarskiego niezgodnie z jego przeznaczeniem, dopuścił się ciężkiego naruszenia podstawowego obowiązku pracowniczego.

Po rozpoznaniu apelacji powoda, Sąd Okręgowy ostatecznie oddalił ją (wyrokiem z dnia 29 lipca 2004 r. [...]), stwierdzając, że co prawda rozwiązanie umowy o pracę w trybie natychmiastowym z winy pracownika nastąpiło z naruszeniem prawa, bowiem wskazana przyczyna tej decyzji „dotyczyła stosunku ubezpieczeniowego powoda, a nie stosunku pracy ze stroną pozwaną”, ale znaczny ciężar naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych, uzasadnia stanowisko, że uwzględnienie powództwa o przywrócenie do pracy na podstawie art. 56 k.p., stanowiłoby nadużycie przysługującego powodowi prawa, co nie zasługuje na ochronę (art. 8 k.p.).

Od powyższego postanowienia z dnia 15 marca 2005 r. skargę kasacyjną wniósł pełnomocnik powoda i zarzucając naruszenie przepisów postępowania - art. 199 § 1 pkt 2 w związku z art. 366 k.p.c., przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że sprawa o odszkodowanie z tytułu niezgodnego z prawem rozwiązania z powodem umowy o pracę bez wypowiedzenia została już prawomocnie osądzona wskutek wniesionego przez powoda powództwa o przywrócenie do pracy, oraz naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię - art. 45 § 2 w związku z art. 56 § 1 i 2 k.p. i art. 477¹ § 2 k.p.c., przez przyjęcie, iż oddalenie apelacji powoda w kwestii przywrócenia go do pracy oznacza także bezzasadność ewentualnego roszczenia odszkodowawczego, wniósł o „uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego oraz postanowienia Sądu pierwszej instancji w przedmiocie odrzucenia pozwu i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepisy Kodeksu pracy przewidują określone roszczenia (sformułowane alternatywnie) przysługujące pracownikowi w razie nieuzasadnionego lub niezgodnego z prawem rozwiązania umowy o pracę, stanowiąc w art. 45 i art. 56, że w razie wypowiedzenia umowy o pracę zawartej na czas nie określony - pracownikowi przysługuje żądanie uznania wypowiedzenia za bezskuteczne, a gdy umowa uległa już rozwiązaniu - przywrócenia do pracy na poprzednich warunkach albo żądanie zasądzenia odszkodowania (art. 45 § 1 k.p.), natomiast w razie rozwiązania umowy o pracę

bez wypowiedzenia - żądanie przywrócenia do pracy na poprzednich warunkach lub żądanie odszkodowania (art. 56 § 1 k.p.). W myśl art. 45 § 1 k.p. nieuzasadnione lub niezgodne z prawem wypowiedzenie umowy o pracę przez pracodawcę uprawnia pracownika do wyboru jednego z roszczeń przewidzianych w tym przepisie. Również w art. 56 § 1 k.p. wybór roszczenia został pozostawiony pracownikowi. Natomiast z art. 45 § 2 k.p., który z mocy art. 56 § 2 k.p. ma zastosowanie do roszczeń pracownika w razie niezgodnego z prawem rozwiązania przez pracodawcę umowy o pracę bez wypowiedzenia, wynika że sąd pracy może nie uwzględnić wybranego i zgłoszonego przez pracownika roszczenia o przywrócenie do pracy „jeżeli ustali, że uwzględnienie takiego żądania jest niemożliwe lub niecelowe”. Taki alternatywny sposób orzekania w sprawach z zakresu prawa pracy przewiduje również art. 477¹ § 2 k.p.c., dopuszczający orzekanie przez sąd o innym - alternatywnym - roszczeniu także nie zgłoszonym przez powoda, a więc niejako wbrew jego woli. Orzekając w ten sposób, Sąd kieruje się przesłanką bezzasadności (art. 477¹ § 2 k.p.c. w związku z art. 8 k.p.), niecelowości lub niemożliwości (art. 45 § 2 k.p.) przywrócenia do pracy. Zawsze jednak przy tego rodzaju orzeczeniach sąd obejmuje zakresem swego rozstrzygnięcia rozważenie zasadności żądania przywrócenia do pracy, gdyż po to, by móc w miejsce tego żądania zasądzić odszkodowanie, musi uznać, że przywrócenie do pracy jest bezzasadne lub niecelowe. Wobec tego powagą rzeczy osądzonej wyroku zasądzającego odszkodowanie jest także objęte roszczenie o przywrócenie do pracy.

W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 25 lutego 1999 r., III ZP 34/98 (OSNAPiUS 2000 nr 2, poz. 44), stwierdzono, że dopuszczalna jest apelacja powoda od wyroku, w którym sąd pierwszej instancji, na podstawie art. 477¹ § 2 k.p.c. w związku z art. 8 i art. 56 k.p. zasądził odszkodowanie w miejsce żądania przywrócenia do pracy i nie oddalił powództwa w żadnym zakresie, przyjmując że o zakresie przedmiotowym powagi rzeczy osądzonej decyduje to, co jest faktycznym przedmiotem rozstrzygnięcia sądu. Należy w związku z tym przyjąć, że w sprawie, w której na podstawie art. 45 § 2 w związku z art. 56 k.p. oraz art. 477¹ § 2 k.p.c. w związku z art. 8 k.p. sąd pracy zasądził na rzecz pracownika odszkodowanie zamiast żądanego przywrócenia do pracy, powagą rzeczy osądzonej objęte jest także żądanie przywrócenia do pracy, chociaż nie zostało formalnie oddalone. Zasądzenie odszkodowania jest bowiem równoznaczne z nieuwzględnieniem roszczenia o przywrócenie do pracy.

W rozpatrywanej obecnie sprawie, powód kwestionuje stanowisko Sądów obu instancji odrzucających pozew ze względu na prawomocność wyroku w sprawie o przywrócenie do pracy, zarzucając że w tej sprawie sądy nie wypowiedziały się wprost o zasadności lub niezasadności (niezgłoszonego ani w pozwie, ani w toku postępowania) roszczenia odszkodowawczego ani w sentencji wyroku, ani w jego motywach. Według art. 366 k.p.c. wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia. O granicach powagi rzeczy osądzonej decyduje więc podstawa sporu, przez którą należy rozumieć zespół okoliczności faktycznych, z których wynikły roszczenia powoda.

Należy więc, rozważając przedmiotowe i podmiotowe granice powagi rzeczy osądzonej w prawomocnym wyroku, powiązać je nie tyle z żądaniem zgłoszonym w pozwie, bądź w toku postępowania, ale z faktycznym przedmiotem rozstrzygnięcia. Powyższe należało odnieść także do sprawy, w której sąd nie był związany żądaniem stron i w której podstawą sporu był również zespół okoliczności faktycznych, z których powód wyprowadzał swe żądanie. Jeżeli sąd ograniczył się tylko do zbadania roszczenia powoda w postaci zgłoszonej w żądaniu (tj. jego roszczenia procesowego), to tylko w tym zakresie wyrok korzystał z powagi rzeczy osądzonej. Jeżeli natomiast sąd przyjął, że roszczenia takie w ogóle nie istnieją lub są nieuzasadnione, czemu dał wyraz w uzasadnieniu wyroku, to wyrok taki, także w tej części, zgodnie z art. 366 k.p.c. korzystał z powagi rzeczy osądzonej.

W wypadku roszczeń uznanych pośrednio przez sąd za niezasadne, bądź zasądzenia ich w mniejszym rozmiarze warto powołać orzeczenia Sądu Najwyższego, odnoszące się co prawda do problematyki granic powagi rzeczy osądzonej w sprawach, w których sąd nie był związany granicami żądania pozwu, uznając, że mogą być one pomocne także w rozstrzygnięciu o granicach powagi rzeczy osądzonej wyroku zasądzającego roszczenie alternatywne. W orzeczeniach z dnia 4 listopada 1965 r., I PR 366/65 (OSPika 1966 nr 7-8, poz. 172), z dnia 16 maja 1969 r., II PR 131/69 (Biuletyn Informacyjny SN 1969 nr 12, poz. 209) oraz z dnia 27 września 1973 r., III CRN 223/73 (OSNCP 1974 nr 7-8, poz. 134), stwierdzono, że gdy w sprawie, której zakres nie zależy od treści żądania pozwu, sąd - wbrew wynikom postępowania - nie orzekł o roszczeniu nie zgłoszonym w żądaniu lub przyznał je w rozmiarze mniejszym niż należało, osobie zainteresowanej służy prawo zgłoszenia wniosku o uzupełnienie wyroku albo wytoczenie osobnego powództwa o pominiętą część roszczeń.

Jednocześnie w postanowieniu z dnia 21 grudnia 1981 r., I PRN 96/81 (OSNCP 1982 nr 5-6, poz. 87), a zwłaszcza w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 30 maja 1966 r., III PZP 15/66 (OSNCP 1966 nr 12, poz. 264), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że oddalenie przez sąd zgłoszonego żądania nie stanowi oddalenia roszczenia, które wynikało z tej samej podstawy faktycznej lub prawnej co zgłoszone żądanie, a którego pracownik nie zgłosił w toku postępowania. Oznacza to, że roszczenie ponad to, co sąd zasądził, nie zostało jeszcze rozstrzygnięte i w tym zakresie powód, jeżeli nie zgłosił wniosku o uzupełnienie wyroku, ma otwartą drogę do procesu o dalsze roszczenia lub o dalszą część roszczenia.

Podobne stanowisko można wyprowadzić także z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2003 r., I PK 346/02 (niepublikowany). Przyjęto w nim, że w przypadku ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych, przy jednoczesnym naruszeniu przez pracodawcę przepisów dotyczących rozwiązania umowy o pracę w trybie natychmiastowym, sąd może oddalić zarówno roszczenie o przywrócenie do pracy, jak też - w całości bądź w części - alternatywne roszczenie o odszkodowanie.

W ocenie składu Sądu Najwyższego rozpoznającego skargę, na aprobatę zasługuje pogląd, według którego o zakresie przedmiotowym powagi rzeczy osądzonej decyduje to, co jest faktycznym przedmiotem rozstrzygnięcia sądu. Tak więc - konkludując - w sprawie, w której sąd pracy zasądził na rzecz pracownika odszkodowanie zamiast żądanego przywrócenia do pracy, powagą rzeczy osądzonej objęte jest także żądanie przywrócenia do pracy, mimo że nie zostało formalnie oddalone. Nie można jednak przenosić powyższego rozumowania na sytuację, w której sąd oddalił z powołaniem się na art. 8 k.p. roszczenie o przywrócenie do pracy, nie orzekając o alternatywnym roszczeniu odszkodowawczym i nie wskazując w uzasadnieniu przyczyn nieuwzględnienia również tego roszczenia. W takim przypadku zakresem powagi rzeczy osądzonej jest objęte jedynie roszczenie o przywrócenie do pracy.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. zmieniono poprzez uchylene zaskarżone postanowienie.

O kosztach orzeczono po myśli art. 98 k.p.c., uwzględniając taryfowe wynagrodzenie pełnomocnika - § 12 ust. 1 pkt 2 w związku z § 6 pkt 5 rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (...), Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.

=====